Magiczny Kraków

Dom czynszowy przy ul. Straszewskiego 24

2020-12-18

W kolejnym odcinku cyklu #krakowheritage zapraszamy do kamienicy, która na początku XX wieku została wybudowana jako dom czynszowy. Wyeksponowane dzięki remontowi walory architektoniczne budynku przy ul. Straszewskiego 24, charakterystyczne dla wczesnego modernizmu, wyróżniają obiekt spośród innych powstałych w tamtym czasie.

Kamienica, zwana również domem czynszowym przy ul. Straszewskiego 24, zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Decyzją z 12 września 1910 r. władze budowlane miasta zatwierdziły projekt trzypiętrowego domu czynszowego przy ul. Straszewskiego 24, w ówczesnej III dzielnicy katastralnej Nowy Świat. Inwestycję rozpoczęto we wrześniu 1910 roku, a ukończono w lutym dwa lata później. 23 lutego 1912 r. władze miasta wydały zgodę na użytkowanie obiektu.

Plany budynku wykonał architekt Jan Peroś na zlecenie znanego literata Bolesława Wędrychowskiego. Jan Peroś (1867-1932) był absolwentem politechniki we Lwowie, uznawanym za jednego z najwybitniejszych architektów okresu autonomii galicyjskiej. Jego realizacje znajdują się m.in. w Jaśle, Rzeszowie, we Lwowie i Nowym Sączu, gdzie zaprojektował ratusz – jeden z najważniejszych obiektów epoki historyzmu, stanowiący architektoniczną wizytówkę miasta. W latach 1894-1900 był głównym architektem Nowego Sącza. Peroś zamieszkał w Krakowie w 1900 roku. Prowadził tu biuro architektoniczne, w którym powstało wiele projektów budynków mieszkalnych, w tym m.in. plany udanej budowy pasażu Bielaka. Pracę zawodową łączył z obowiązkami radnego miejskiego oraz prezesa Krakowskiej Izby Handlowej. Jan Peroś był również członkiem jury konkursów, na przykład konkursu na projekt fasad Muzeum Narodowego na Wawelu.

Przy ul. Straszewskiego 24 Jan Peroś zaprojektował budynek dużych rozmiarów na planie zbliżonym do prostokąta, z użytkowymi suterynami. Kamienica zajęła miejsce ówczesnego, parterowego budynku, w którym od 1902 roku mieścił się zakład fotograficzny.

Według planu kamienica miała posiadać elewację frontową zaakcentowaną w środkowej osi wykuszem przebiegającym na wysokości I oraz II piętra. Projekt ten nie został jednak wykonany najprawdopodobniej z powodu zaleceń Rady Artystycznej Gminy Miasta Krakowa – organu powołanego w 1907 roku z inicjatywy Stanisława Wyspiańskiego. Rada stanowiła gremium specjalistów, wśród których byli artyści, architekci i inżynierowie. Zadaniem Rady było dbanie o utrzymanie i prawidłowy rozwój charakteru architektonicznego miasta, wydawanie opinii w sprawach projektowych nowych budynków, przede wszystkim odnoszących się do wyglądu elewacji frontowych.

W efekcie zmian w projekcie przy ul. Straszewskiego powstała prosta w wyrazie fasada, w której dostrzegamy eklektyzm łączący elementy historyzujące z tendencją do rodzącego się wówczas modernizmu. Ważnym elementem tego budynku jest strefa parteru, która została potraktowana jak cokół i obłożona okładziną ze sztucznego kamienia oraz tzw. pseudoboniowaniem wykonanym w tynku.

Elewację na wysokości I oraz II piętra akcentują balkony o niespotykanym w Krakowie falistym rzucie, innym na każdej kondygnacji. Uzupełniają je barierki wykonane z żelaznych, giętych

prętów, w stylistyce secesji geometrycznej.

W 1930 roku przebudowano mieszczącą się w prawej części sień przejazdową na sklep – projekt przebudowy przygotował Edward Bujak. W rok później również na sklep przekształcono mieszkanie znajdujące się po prawej stronie od wejścia. Poza tymi przekształceniami, zrealizowanymi w latach trzydziestych XX wieku elewacja frontowa budynku nie była zmieniana i zachowała jednolity charakter.

Interesujące, wyeksponowane po remoncie konserwatorskim z 2019 roku, walory architektoniczne charakterystyczne dla wczesnego modernizmu, wyróżniają ten obiekt spośród innych powstałych w tamtym czasie.

Kamienica wpisana jest do gminnej ewidencji zabytków. Ujęcie obiektu zabytkowego w gminnej ewidencji zabytków stanowi, podobnie jak wpisanie do rejestru zabytków, formę ochrony konserwatorskiej przewidzianej prawem. W związku ze zmianą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na wniosek prezydenta Miasta, Rada Miasta Krakowa podjęła w 2018 roku uchwałę, w oparciu o którą dofinansowaniem w formie dotacji celowej objęte są również obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

W 2019 roku przeprowadzono remont konserwatorski elewacji frontowej i balkonów. Udzielona dotacja celowa z budżetu miasta w kwocie brutto 130 000 zł stanowiła 32 proc. kosztów tego zakresu prac.

Opracowanie przygotowano w oparciu o dokumenty źródłowe przechowywane w Archiwum Narodowym w Krakowie oraz dostępne źródła historyczne.

Zobacz także:

- Skan kopii decyzji z 1910 r. dotyczącej budowy [PDF]
- Skan kopii decyzji z 1930 r. dotyczącej przebudowy [PDF]

W cyklu **#krakowheritage** przybliżamy odnowione krakowskie obiekty, zachęcamy do spacerowania ich szlakiem i publikowania zdjęć z tych wędrówek w mediach społecznościowych z hasztagiem #krakowheritage. Wspólnie pokażmy, że jesteśmy dumni z efektów opieki nad zabytkami naszego miasta. Bądź turystą w swoim mieście – #zwiedzajKrakow i odkrywaj na nowo cenne zabytki.

Chcesz poznać więcej odnowionych zabytków Krakowa? – pozostałe odcinki cyklu #krakowheritage możesz znaleźć **tutaj**.